

ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR MUALLIFLIK KORPUSINING TUZILISHI VA TARKIBI

Muradova Nilufar Baxodir qizi

nilufarmurodova818@gmail.com

ToshDO‘TAU 1-kurs magistranti

Annotatsiya. Bugungi kungacha dunyo bo‘yicha uch yarim mingdan ortiq korpuslar. Ayni damda zamonaviy korpuslar ustida ishlar olib borilmoqda. Xususan, mualliflik korpuslariga ham bo‘lgan talab ortib bormoqda. Ushbu maqolada Zahiriddin Muhammad Bobur mualliflik korpusining tuzilishi va tarkibi borasidagi fikrlar bayon etilgan. Muallif ijodiy merosi va asarlarining janriy xususiyatlari o‘rganilgan.

Abstract. To date, more than three and a half thousand cases around the world. Modern hulls are currently being worked on. In particular, the demand for author corpora is also increasing. This article describes the views on the structure and composition of Zahiruddin Muhamad Babur's authorship. The author's creative heritage and genre features of his works are studied.

Аннотация. На сегодняшний день более трех с половиной тысяч случаев по всему миру. В настоящее время ведутся работы над современными корпусами. суд, требование или контроль над корпусом авторских прав. В трех статьях описан авторский корпус Захируддина Мухамада Бабура по его структуре и составу. Изучено творческое наследие автора и жанровые особенности его произведений.

Kalit so‘zlar: *korpus, mualliflik korpusi, korpus tarkibi, qidiruv menejeri.*

Zahiriddin Muhammad Bobur va uning adabiy merosi nafaqat o‘zbek xalqining, balki dunyo xalqlari, xususan, turkiy xalqlar adabiyotlarining ham xazinasini sifatida e‘tiborga molik. Dunyo adabiyotida Bobur ijodidek ko‘p o‘rganilgan va tadqiq qilingan shaxslar kam. Hozirgi kunda Bobur shaxsi birlamchi bo‘lib yozilgan asarlar soni 12 mingga yaqinni tashkil etadi. Bundan ko‘rinadiki, Boburshunoslik sohasidagi ishlar ko‘lami keng va miqyosi ham baland. Bobur turkiy she‘riyat an‘analarini Hindiston adabiy muhitiga olib kirgan va hind shoirlarining ham turk tilida ijod qilishiga rahnamolik qilgan shaxs. U o‘zbek va fors tillarida ijod qilgan zullisonayn shoir.

Bobur muallifli korpusini ishlab chiqish hozirgi kundagi dolzarb vazifalardan biri sanaladi. Korpusdagi eng muhim tarkibiy qismidan biri korpus interfeysidir. Mualliflik korpusi interfeysining aniqligi juda muhim. Sababi foydalanuvchi tizimga kirganda unga tushunarli holatda bo‘lishi, erkin holda foydalana olishi kerak. Interfeysda ma‘lumotlar tartibli va tizimli shaklda berilsa, bu foydalanuvchiga yanada qulaylik yaratadi. Mualliflik korpusini ishlab chiqishda, har bir yozuvchi uchun alohida yondashuv zarur. Avvalo, yozuvchi ijodining o‘ziga xosligini

o'rganish, ijodiy merosi bilan batafsil tanishish darkor. Negaki, mualliflik korpusining tuzilishini, tarkibini ishlab chiqishda yozuvchi ijodi xususiyatidan kelib chiqqan holda yondashiladi. Masalan, U.Shekspir mualliflik korpusi 6 bo'limdan iborat. Unda yozuvchining poemalari, sonetlari va dramatik asarlari alohida bo'lim holida joylashtirilgan. Boshqa ijodkor asarlari uchun bu bo'limlar mos kelmasligi aniq. Sababi, aynan U.Shekspir ijodi yuqoridagi janrlardan iborat. Shu sababi ham, har bir mualliflik korpusi uchun individual yondashuv zarur.

Zahiriddin Muhammad Bobur mualliflik korpusi 7 bo'limdan iborat bo'ladi.

1. Muallif hayoti va ijodiy faoliyati
2. “Boburnoma” asari
3. Bobur devoni (116 g'azal, 196 ruboiy, 8 masnaviy, 52 muammo, 19 qit'a).
4. Mubayyin
5. Muhtasar (4 jild)
6. Korpus bo'yicha qidiruv
7. Zahiriddin Muhammad Bobur mualliflik korpusi haqida

Muallif hayoti va ijodiy faoliyati

Zahiriddin Muhammad Bobur muallif korpusi tarkibini tuzishda, avvalo, yozuvchining ijodiy merosini o'rganish, yozuvchi ijodi o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash talab etiladi. Korpusni birinchi bo'limi muallif hayoti va ijodiy faoliyati deb nomlanadi. Bu bo'limda muallif hayoti bilan va ijodiy faoliyati bog'liq bo'lgan eng muhim ma'lumotlar beriladi. Bobur hayotining ko'p qismini jang-u jadallarda o'tkazgan bo'lsa-da, u yaratgan asarlar ilm-fanning bir qancha yo'nalishlarida, xususan, adabiyot, tilshunoslik, tarix, falsafa, fiqh, tabiatshunoslik, madaniyat va boshqa sohalarga oid ijodiy meros qoldirgan. Zahiriddin Muhammad Bobur daho ijodkorlardan biridir. Bobur ijodiy merosi hazin ohanglarga yo'g'rilgan, o'hu armon to'la gamgin misralar, hasbi hol xarakteriga ega bo'lgan she'riyat, “Boburnoma” dek shoh memuar, aruz ilmidan saboq beruvchi “Muhtasar”, soliq ishlariga oid, o'g'li Humoyunga atab yozilgan “Mubayyin” hamda “Volidiya” tarjima asarlaridan iborat. Harbiy tizimga oid “Harb ishi”, musiqa borasidagi “Musiqa ilmi” asarlari ham Bobur yaratgan tengsiz xazinani boyitishi shubhasiz [Xolmonova, 2021:42]. Bundan ko'rinadiki, Bobur nafaqat davlat rahbari, siyosatchi, balki o'zidan boy, adabiy meros qoldirgan yetuk ijodkor hamdir.

Mualliflik korpusining tuzilishini belgilab olish uchun, avvalo ijodkor asarlarning umumiy hajmi, janrlar bo'yicha tasnifini o'rganish talab etiladi. Ma'lumki, Bobur ijodi, asosan lirik asarlardan iborat. Manbalarda keltirilishicha, shoir she'rlarining umumiy hajmi 400 dan ortishi va sakkizta she'riy janrda ijod qilganligi aytiladi [Захириддин Мухаммад Бобур энциклопедияси. -Тошкент, 2014:122]. Shundan g'azallar – 126 ta (3 tasi tugallanmagan), masnaviy – 12 ta, qit'a – 23 ta, tuyuq – 20 ta, fard – 117 ta, muammo – 54 ta, ruboiy – 230 ta va bir nechta masnu she'rlardan iborat. Bobur she'riyatining ushbu ko'rsatgichlari ko'pgina adabiyotlarda 119 ta g'azal, 321 ta ruboiy tarzida uchraydi [Захириддин Мухаммад Бобур, 2007:4]. Bobur ijodiy merosi turli manbalarda turlicha

ko'rsatilgan. Bobur shaxsi va ijodi bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borgan xorijiy olimlarning tadqiqotlarida bu ko'rsatgichlar ham farqli. Bunga sabablardan biri shoir asarlari qo'lyozma nusxalarining ko'pligidir. Xususan, birgina “Bobur devoni”ning hozirgi kunda 10 ga yaqin qo'lyozma nusxasi mavjud.

“Boburnoma” asari

Mualliflik korpusining ikkinchi bo'limi “Boburnoma” asari deb nomlanadi. Bobur ijodining eng nodir adabiy manbasi hisoblanadi. “Boburnoma”da O'rta Osiyo, Afg'oniston, Hindiston xalqlarining tarixiy, ijtimoiy-siyosiy hayoti, madaniyati, turmush tarzi, geografiyasi, etnografiyasi, o'simliklar va hayvonot dunyosi to'g'risida ko'plab ma'lumotlar keltirilgan. Asar o'z xarakteri bilan nafaqat turkiy tildagi, balki Sharq madaniyati tarixida ham ajoyib yangilik va nodir adabiy manba bo'lib xizmat qilmoqda. XVI asrdayoq bir necha marta fors tiliga tarjima qilindi, keyinchalik Yevropa tillariga ham tarjima qilinib, batafsil o'rganildi.

“Boburnoma” nafaqat tarixiy asar, balki unda o'sha davrdagi bir qator fanlar-jug'rofiya, nabotot, etnografiya, harbiy usul va boshqalar haqidagi bilimlar ham o'z ifodasini topgan. Bobur tog' va dalalar, ko'l-daryolar, xilma-xil o'simliklar, har xil hayvonlar, turli hudud va mintaqalarning yer osti va yer usti boyliklari, u yerda yashaydigan xalqlarlarning urf-odati, tili, adabiyoti, san'ati, ayrim so'zlarning kelib chiqishi kabilarga ham batafsil to'xtaladi.

“Boburnoma” matnini aniqlash va tadqiq etishda R.M.Kaldekot, F.G.Talbot, A.Denison-Ross, A.S.Beverij, A.Shimmel, N.N.Pantusov, V.V.Vyatkin, N.I.Veselovskiy, V.V.Bartold, A.N.Samoylovich, I.V.Stebleva, G.F.Blagova, S.Azimjonova, V.Zohidov, A.Qayumov, N.Otajonov, A.Abdug'affurov, B.Qosimov, H.Boltaboyev, S.Shukrullayeva, H.Hasanov singari tarixchi, faylasuf, filolog va tabiatshunos olimlarning xizmati katta [G'aybulloh, 1996:5]. “Boburnoma” badiiyati, uslubiy xususiyatlariga doir tadqiqotlar olib borildi, maqolalar e'lon qilindi [Nazarova, 1971:39]. “Boburnoma” adabiy manbashunoslik va matnshunoslik nuqtayi nazaridan tadqiq etildi. Asarning o'zbek tilidagi nashrlari, ingliz tilidagi tarjimalari, tanqidiy matnning yapon nashri qo'lyozma manbalar bilan qiyoslandi, “Boburnoma”ning ilmiy-tanqidiy matnini yaratishdagi nazariy konsepsiyalar belgilandi [Hoshimova, 2006:22]. A.Qayumovning shoir lirikasiga bag'ishlangan tadqiqotlari, S.Azimjonovanning tarixiy yo'nalishdagi “Umar Shayx va Boburning Farg'ona ulusi” mavzusidagi nomzodlik (1949), “Boburning Kobul va Hindistondagi davlati (1969) mavzusidagi doktorlik dissertatsiyalari ham mavjud. “Boburnoma”ning leksik xususiyatlariga bag'ishlangan qator tadqiqotlar bo'lib, jumladan H.Dadaboyevning “Boburnoma”da qo'llangan ijtimoiy-siyosiy, harbiy terminlarni tadqiq qildi. N.Jiyanova numerativlar haqidagi [Jiyanova, 2001], A.Ibrohimov asardagi hindcha so'zlar tahliliga doir [Ibrahimov, 2000] nomzodlik, Bobur asarlaridagi o'zlashma leksika tadqiqiga bag'ishlangan doktorlik dissertatsiyasini himoya qildi.

A.Ibrohimov “Boburnoma”da takrorlarsiz 32 100 dan ortiq so'zshakl va birikma (Boburning jami asarlarida 46 200 dan ortiq so'zshakl va birikma)

ishlatilganligi haqida ma'lumot bergan. “Boburnoma” leksikasida aks etgan nomlar statistikasi haqida ham xilma-xil ma'lumotlar mavjud. Jumladan, M.Hoshim “Boburnoma”da 1605 nafar shaxs, 1151 ta hayvon va o'simliklar, 40 ta kitob va risola nomi, 18 ta maqol va hikmatli so'z hamda 94 ta she'riy parcha keltirilganligini yozadi [Hoshim, 2003:24]. “Boburnoma” da jami 14 728 ta so'z qo'llangan. Shundan 4007 tasi (asar leksikasining 27,2%) ni nomlar tashkil qiladi, jumladan: 1507 ta antroponim, 1253 ta toponim, 248 ta etnonim, 175 ta zoonim, 247 ta fitonim, 37 ta kitob va risola, 4 ta kema nomi. 1925 tasi (13,1%) arab fors-tojik, hind pushtu tiliga faol qo'llangan leksik birliklardir. 700 tasi (4,75%) arxaik birliklar, 195 tasi (1,31%) okkazional so'zlardan iborat [Xolmonova, 2021:74].

	Asardagi nomlar	Soni
1	Antroponim	1507
2	Toponim	1253
3	Etnonim	248
4	Zoonim	175
5	Fitonim	247
6	Kitob va risola	37
7	Kema	4

Zahiriddin Muhammad Boburning “Boburnoma” asari tilini o'rganish borasida jahon miqyosida bir qator izlanishlar amalga oshirilgan. G'.Salomov, N. Otajonov, S.Hasanov, M.Xolbekov, L.Xo'jayeva, G'.Xo'jayev, S.Shukurullayeva, F.Salimova, A.Ibrohimov, R.Karimov, M.Sobirov, Z.Xolmonova, R.Shirnova, Sh.Xayitov, Z. Teshaboyeva kabi olimlarining tadqiqotlarini qayd etish lozim.

Bobur devoni

Boburshunoslik tarixida shu kunga qadar “Bobur devoni” qo'lyozmalari asosida bir qator noshirlik ishlari bajarilgan bo'lib, ular D.Ross (1910), F.Ko'prulu (1915), A.Samaylovich (1917), S.Azimjonova va A.Qayumov (1965), S.Hasanov (1982), Sh.Yorqin (1983, 2008), A.Abdug'afforov (1994), B.Yujel (1995), H. Muhammadxo'jayev (1996), E.Ochilov (2007), V.Rahmonov (2008), R.Kurinbayev (2011) A.A'zamov (2014) tomonidan amalga oshirilgan. Shubhasiz, ushbu nashrlar orasida turkcha nashr o'zining bir qancha yutuqlari bilan e'tiborga loyiqdir. Turk olimi Yujel Bilol tomonidan mumtoz devonchilik tarzida tuzilgan “Bobur devoni” nashri ham mavjud.

“Bobur devoni” ning bir qancha nusxalari mavjud. Xususan, Turkiya nusxasi Istanbul universiteti kutubxonasida 3743 raqami ostida saqlanayotgan nusxadir. Qo'lyozma “Devoni Bobur” Chig'atoy” so'zlari bilan boshlanadi. Devonning birinchi bo'limiga “Risolayi volidiya” tarjimai joylashtirilgan. Ikkinchi qismida 119 ta g'azal, 8 ta masnaviy, 3 ta ruboiy, bir musarra' bayt, 202 ruboiy, 53 ta

muammo (6 ruboiy, 6 qit'a, 41 musarra' bayt), 18 ta qit'a, 15 ta tuyuq, 2 ta musarra' bayt, 79 matla', 7 ta masnu she'r (2 g'azal, 5 ruboiy), 2 musarra' bayt, 4 ta fard, 1 ta qit'a, 3 musarra bayt, 1 masnaviy, 8 ta tugallanmagan g'azal, 1 nazm, 1 mansur parcha, bulardan tashqari fors tilida 1 mansur parcha 2 g'azal, 17 matla', 11 ruboiy, 7 qit'a va aruzga doir ikki sahifalik ilmiy parcha [Shimmel, 1996:514] dan iborat. Alisher Navoiy nomidagi Adabiyot muzeyi fondida 67 raqam ostida saqlanayotgan ushbu qo'lyozma To'xtamurod Usmon o'g'li Zafariy tomonidan Parij, Rampur qo'lyozma nusxalari va F. Ko'prulu nashri asosida ko'chirilgan. Ushbu nusxada 116 g'azal, 196 ruboiy, 8 masnaviy, 52 muammo, 19 qit'a keltirilgan.

Bobur devoni nusxalari bo'yicha janrlar tasnifi	Turkiya nuxasi	R nuxasi	Topqapu nuxasi	Muallim Javdat nuxasi	Rampur nuxasi	Bobur devoni tarjimasi
Risolayi volidiya tarjimasi						
G'azallar soni	121 ta	87 ta	113 ta	113 ta	1 ta	121 ta
Masnaviylar soni	18 ta	2 ta	12 ta	12 ta	2 ta	19 ta
Ruboiylar soni	216 ta	65 ta	139 ta	138 ta	24 ta	222 ta
Muammolar soni	53 ta	28 ta	57 ta	57 ta	-	57 ta
Qit'alar soni	26 ta	1 ta	14 ta	18 ta	3 ta	27 ta
Tuyuqlar soni	15 ta	9 ta	15 ta	13 ta	-	15 ta
Matla'lar soni	87 ta	15 ta	78 ta	78 ta	-	96 ta
Masnu she'r soni	7 ta	3 ta	7 ta	7 ta	-	7 ta
Tugallanmagan g'azallar soni	12 ta	2 ta	8 ta	8 ta	1 ta	16 ta
Nazmlar soni	2 ta	1 ta	1 ta	1ta	1 ta	3 ta
Musarra baytlar soni	14 ta	5 ta	8 ta	8 ta	-	16 ta
Mufridlar soni	5 ta	1 ta	4 ta	4 ta	7 ta	5 ta
Mansur parcha	3 ta	-	3 ta	3 ta	-	5 ta
Nusxadagi umumiy she'rlar	593 ta	219 ta	454 ta	431		614 ta

Bobur devonining qo'lyozma nusxalaridagi she'rlar soni va janrini ko'rsatib beruvchi ushbu jadval Y.Bilol ma'lumotlari asosida tuzilgan. Unda Boburning o'zbekcha, fors-tojikcha she'rlari soni umumiy holda ko'rsatilgan.

Mubayyin

“Mubayyin” – Zahiriddin Muhammad Boburning islom dini qonun-qoidalari haqida batafsil yoritilgan muhim manba. Zahiriddin Muhammad Bobur nafaqat shoh va shoir, balki shariat bilimdoni bo'lganini o'zining “Mubayyin” asari orqali namoyon etgan. Bobur Mirzo “Mubayyin” da eng muhim islomiy ilmlarni saralab,

o'zining din olimi, faqih ekanini ko'rsatgan. Sovetlar davrida “Mubayyin” asari xalqdan yashirildi, faqat istiqlool yillari izohlar bilan nashr etildi. “Mubayyin” Hindiston yurishlari davrida, hijriy 928(mil.avv.1521) yili she'riy yo'lda tasnif etilgan. Asarda ahli sunnat val jamoat aqoidi ravshan bayon qilingan [<https://kh-davron.uz/kutubxona/uzbek/zahiriddin-muhammad-bobur-mubayyin-mirzo-kenjabek-bobur-mirzoning-mubayyin-asari.html>].

Bobur bu asarni o'g'illari Humoyun Mirzo va Kamron Mirzolarga bag'ishlab yozgan. “Mubayyin” asari “Hamd” – Alloh taologa hamdu sano, “Na't” – Payg'ambarimizning (sollolohu alayhi va sallam) ta'riflari, va quyidagi 5 qismdan iborat. Bular: “E'tiqodiyya”, “Kitob us-salot”, “Kitob uz-zakot”, “Kitob us-savm”, “Kitob ul-haj”.

Muhtasar (4 jild)

“Muxtasar” – Zahiriddin Muhammad Boburning aruz vazni nazariyasi haqidagi asari (taxminan 1525-1523). Manbalarda “Mufasssal”, “Risolayi aruz” deb ham yuritiladi. Unda aruz vaznidagi barcha yutuq va kamchiliklar ko'rsatilgan. Bobur aruzning ba'zi noaniq masalalariga aniqlik kiritdi va uni yangi fikrlar bilan boyitdi, o'zbek, arab, fors aruzlarini bir-biri bilan qiyoslab, aruz vaznining 248 turini aniqladi.

Bobur aruzda zihoflar sonini 46 taga yetkazdi. U taqte' bobida eski o'zbek tili fonetik me'yorlari asosida Navoiyning “Mezon ul-avzon”ida ishlab chiqilgan aruzning qonun-qoidalarini tizimga solib, ba'zi bahrlar orasida o'xshashliklar topdi. Asarda qo'shiqlarning tarxoniy, turkiy, o'lang, shuningdek, tuyuq va uning rang-barang turlari haqida yangi fikrlar aytilgan. Bobur bu asari bilan o'zbek she'riyatida qo'llanadigan aruz bahrlarining ko'p yangi vazn, zihof va far'larini aniqladi. “Mezon ul-avzon”da ruknlar to'liq berilgan. Ularning sonini aniqlashda talaffuz hisobga olingan. “Mezon ul-avzon” vaznlarning ko'pligi va ularga berilgan izohlarning aniqligi bilan boshqa asarlardan ajralib turadi. Risolaning kotib Hoji Muhammad Samarqandiy ko'chirgan (1533—1534) yagona qo'lyozmasi Parij Milliy kutubxonasida saqlanmoqda [<https://uz.wikipedia.org/wiki/Muxtasar>]. “Muxtasar” asari yirik 4 jilddan iborat. Ushbu asar aruz ilmi bo'yicha muhim manbalar sirasiga kiradi. Unda muallif aruz ilmi qonun-qoidalarini batafsil yoritgan.

Korpus bo'yicha qidiruv

Korpusdagi eng muhim xususiyatlardan biri qidiruv tizimi hisoblanadi. Shu sababli qidiruv tizimi qanchalik mukammal tuzilgan bo'lsa, korpus ham shunchalik sifatli bo'ladi. Korpusda qidiruv tizimining bir necha shakllari mavjud. Birinchisi so'zshaklida, ikkinchisi lemma shaklidagi qidiruv tizimi hisoblanadi. Ushbu mualliflik korpusida esa qidiruv so'zshaklida amalga oshiriladi. Shu bilan birga mualliflik korpusi xususiyatlaridan kelib chiqib, korpus qidiruvida janr bo'yicha ham qidiruvni amalga oshirish mumkin. Bu yanada muallif asarlarida qidiruvni amalga oshirishda qulaylik yaratadi. Korpus menejerining mukammal ishlab chiqilganligi korpus qidiruv tizimi imkoniyatini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Zahiriddin Muhammad Bobur mualliflik korpusi haqida

Mualliflik korpusi ma'lum bir shoir va yozuvchining ijodiy merosi elektron shaklda jamlangan axborot kutubxonasi. Korpusning nafaqat, ta'lim tizimida balki, ko'plab sohalarda ham ahamiyati ortib bormoqda. Hozirgi raqamli texnologiyalar asrida hayotimizni korpuslarsiz tasavvur qilish qiyin. Mualliflik korpusiga kiritilgan asarlar uzoq yillar davomida saqlanishiga yordam beradi. Ilmiy tadqiqotlarda ham korpusdagi ma'lumotlarning aniqligi va reprezentativlik xususiyati tadqiqotchining vaqtini tejaydi va unga amaliy yordamchi vazifasini bajaradi. Ma'lum bir asar bo'yicha statistik ma'lumotlarga ham oson ega bo'ladi. Shuningdek, muallif korpusi yordamida shoir ijodi chastotasini bilish mumkin.

Masalan, U. Shekspir muallif korpusi yordamida “war” (urush) so'zida qidiruv amalga oshirilganda quyidagicha natija olindi: 42 ta asardagi 356 ta nutqda 261 marta uchraydi. Bir vaqtning o'zida berilgan barcha misollarni ko'rish mumkin. Bu ham tadqiqotchi uchun tayyor statistik ma'lumotlardan foydalanish imkoniyatini yaratadi. Korpus yordamida lug'at tarkibini ham kuzatish, yozuvchi qo'llagan so'zning hozirgi kundagi muqobil varianti bilan qiyoslash imkoniyatini beradi.

O'zbek korpus lingvistikasini targ'ib etish hamda rivojlantirishga, tadqiqot ishlarini yuksaltirishga, barcha yoshdagi mutaxassislarning ta'limiy ehtiyojini qondirishga, so'z boyligi hamda savodxonlikni oshirishga qaratilgan zamonaviy mualliflik korpusi yaratilish zarur. Hozirgi kunda jahon kompyuter lingvistikasida ko'plab korpuslar, xususan mualliflik korpuslari tizimli shaklda yaratilgan. O'zbek tilshunosligida bugungi kunga qadar A. Navoiy va A. Qahhor mualliflik korpusining lingvistik bazasi yaratilgan bo'lsa-da, dasturiy ta'minoti ishlab chiqilmagan. Shu sababli ham mualliflik korpusini ham lingvistik, ham dasturiy ta'minotini ishlab chiqish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ma'lum yozuvchi asarlari uchun mualliflik korpusini tuzishda muallif ijodiy merosini mukammal o'rganish zarur. Negaki, korpus tarkibi, bo'limlar soni muallif ijodining o'ziga xos xususiyatidan kelib chiqqan holda tuziladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G'aybulloh A., Ne'matulloh O., Jahongashta “Boburnoma”. – Toshkent: Xalq merosi, 1996.
2. Hoshim M. Besh yuz yillik qomus // Tafakkur. 2003.
3. Hoshimova D. “Boburnoma” asarining tanqidiy matnini yaratish muammolari. Filol. fan. Nomz... diss. – Toshkent, 2006.
4. Ibrohimov A. “Boburnoma”dagi hindcha so'zlar tadqiqi. Filol.fan.nomz... diss. – Toshkent, 2000.
5. Jiyanova N. “Boburnoma”dagi numerativlarning ma'no xususiyatlari. Filol. fan.nomz...diss. – Toshkent, 2001.
6. Nazarova X. Bobur va o'zbek adabiy tili. – Toshkent, 1971.
7. Xolmonova Z. “Boburnoma”- til qomusi. – Toshkent: Akademnashr, 2021.

8. А.Шиммелнинг «Бобуршоҳ ва оилавий истеъдод ҳақида». Инглизчадан Н.Отажонов таржимаси // Адабиёт қўзғуси, – Тошкент, 1996.
9. Бу ҳақда қаранг: Заҳириддин Муҳаммад Бобур энциклопедияси. Тошкент, 2014.
10. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Muxtasar>
11. <https://kh-davron.uz/kutubxona/uzbek/zahiriddin-muhammad-bobur-mubayyin-mirzo-kenjabek-bobur-mirzoning-mubayyin-asari.html>.